

Ġabra tal-ġurisprudenza

SENTENZA TAL-QORTI TAL-ĠUSTIZZJA (It-Tielet Awla)

12 ta' April 2018*

“Rinviju għal deċiżjoni preliminari – Trasport bl-ajru – Konvenzjoni ta' Montreal – Artikolu 31 – Responsabbiltà tat-trasportaturi bl-ajru għall-bagalji li jkunu għaddew miċ-check-in – Rekwiżiti dwar il-forma u l-kontenut ta' lment bil-miktub magħmul lit-trasportatur – Ilment imressaq b'mod elettroniku u rreġistrat fis-sistema informatika tat-trasportatur bl-ajru – Ilment imressaq f'isem id-destinatarju minn impjegat tat-trasportatur bl-ajru”

Fil-Kawża C-258/16,

li għandha bhala sugġett talba għal deċiżjoni preliminari skont l-Artikolu 267 TFUE, imressqa mill-Korkein oikeus (il-Qorti Suprema, il-Finlandja), permezz ta' deċiżjoni tat-2 ta' Mejju 2016, li waslet fil-Qorti tal-Ġustizzja fid-9 ta' Mejju 2016, fil-proċedura

Finnair Oyj

vs

Keskinäinen Vakuutusyhtiö Fennia,

IL-QORTI TAL-ĠUSTIZZJA (It-Tielet Awla),

komposta minn L. Bay Larsen, President tal-Awla, J. Malenovský (Relatur), M. Safjan, D. Šváby u M. Vilaras, Imħallfin,

Avukat Ġenerali: E. Sharpston,

Reġistratur: C. Strömholm, Amministratur,

wara li rat il-proċedura bil-miktub u wara s-seduta tat-23 ta' Marzu 2017,

wara li kkunsidrat l-osservazzjonijiet ipprezentati:

- għal Finnair Oyj, minn T. Väättäinen, asianajaja,
- għal Keskinäinen Vakuutusyhtiö Fennia, minn V. Teiramaa, asianajaja,
- għall-Gvern Taljan, minn G. Palmieri, bhala aġent, assistita minn M. Capolupo, avvocato dello Stato,
- għall-Kummissjoni Ewropea, minn I. Koskinen u K. Simonsson, bhala aġenti,

wara li semgħet il-konkluzjonijiet tal-Avukat Ġenerali, ipprezentati fis-seduta tal-20 ta' Diċembru 2017,

* Lingwa tal-kawża: il-Finlandiż.

tagħti l-preżenti

Sentenza

- 1 It-talba għal deċiżjoni preliminari tirrigwarda l-interpretazzjoni tal-Artikolu 31 tal-Konvenzjoni għall-unifikazzjoni ta' ċerti regoli għat-trasport internazzjonali bl-ajru, konkluża f'Montreal fit-28 ta' Mejju 1999 u approvata fisem il-Komunità Ewropea permezz tad-Deċiżjoni tal-Kunsill 2001/539/KE, tal-5 ta' April 2001 (ĠU Edizzjoni Speċjali bil-Malti, Kapitolu 7, Vol. 5, p. 491, iktar 'il quddiem il-“Konvenzjoni ta' Montreal”).
- 2 Din it-talba tressqet fil-kuntest ta' kawża bejn Finnair Oyj, kumpannija tal-ajru, u Keskinäinen Vakuutusyhtiö Fennia (iktar 'il quddiem “Fennia”), kumpannija tal-assigurazzjoni, dwar ir-responsabbiltà ta' dan it-trasportatur bl-ajru minhabba dannu li rriżulta mit-telf ta' oġġetti li kienu jinsabu f'bagalja.

Il-kuntest ġuridiku

Il-Konvenzjoni ta' Montreal

- 3 Il-preambolu tal-Konvenzjoni ta' Montreal, fil-paragrafu 3 tiegħu jipprovdi li l-Istati parti għal din il-konvenzjoni jirrikonoxxu “l-importanza li tiġi assicurata l-protezzjoni ta' l-interessi tal-konsumaturi fit-trasport internazzjonali bl-ajru u l-bżonn għal kumpens ekwu bbażat fuq il-prinċipju ta' restituzzjoni”.
- 4 Skont il-ħames paragrafu tal-imsemmi preambolu:

“[...] l-azzjoni kollettiva mill-Istat għal armozzazzjoni u kodifikazzjoni akbar ta' ċerti regoli li jirregolaw it-trasport internazzjonali bl-ajru permezz ta' Konvenzjoni ġdida hija l-mezz l-aktar adegwat biex jiġi akkwistat bilanċ ekwu ta' l-interessi [...]”
- 5 L-Artikolu 17 intitolat “Mewt u ingurji tal-passiġġieri – dannu lil bagalji”, jipprovdi fil-paragrafu 2 tiegħu:

“It-trasportatur huwa responsabbli għad-danni sofferti fil-każ ta' distruzzjoni jew telf ta' jew dannu lil bagalji kkontrollati sakemm biss il-każ li kkawża d-distruzzjoni, it-telf jew id-dannu seħħ abbord l-inġenju ta' l-ajru jew tul kwalunkwe perijodu li fih il-bagalji kkontrollati kienu fil-kura tat-trasportatur. Madanakollu, it-trasportatur mhuwiex responsabbli jekk, u sa fejn, il-ħsara li tirriżulta mid-difett inerenti, mill-kwalità jew problema tal-bagalja. Fil-każ ta' bagalji mhux ivverifikati, inklużi oġġetti personali, it-trasportatur huwa responsabbli jekk id-dannu rriżulta mit-tort tiegħu jew tas-servjenti jew l-aġenti tiegħu.”
- 6 L-Artikolu 31 ta' din il-konvenzjoni, intitolat “Notifika fil-ħin tal-pretensjonijiet”, jistipula:

“1. Riċevuta mill-persuna intitolata għall-kunsinna ta' bagalji jew merkanzija kkontrollata mingħajr ilment hija prova *prima facie* li l-istess ġie kkunsinnat f'kundizzjoni tajba u skond id-dokument ta' trasport jew ir-reġistru ppreservat bil-mezzi l-oħrajn imsemmija fil-paragrafu 2 tal-Artikolu 3 u fil-paragrafu 2 tal-Artikolu 4.

2. Fil-każ ta' dannu, il-persuna intitolata għall-kunsinna għandha tilmenta lit-trasportatur minnufih wara l-iskoperta tad-dannu, u mhux aktar tard minn sebat ijiem mid-data ta' l-irċevuta fil-każ ta' bagalji kkontrollati, u 14-il jum mid-data ta' l-irċevuta fil-każ ta' merkanzija. Fil-każ ta' dewmien, l-ilment għandu jsir mhux aktar tard minn 21 jum mid-data li fiha l-bagalji jew il-merkanzija tqiegħdu għad-disposizzjoni tiegħu jew tagħha.

3. Kull ilment għandu jsir bil-miktub u jingħata jew jintbagħat fiż-żminijiet imsemmija fuq.

4. Jekk ma jsir l-ebda lment fiż-żminijiet imsemmija, ma jkun hemm l-ebda azzjoni kontra t-trasportatur, hlief fil-każ ta' frodi da parti tiegħu."

Id-dritt tal-Unjoni

- 7 L-Artikolu 1 tar-Regolament tal-Kunsill (KE) Nru 2027/97 tad-9 ta' Ottubru 1997 dwar ir-responsabbiltà tat-trasportaturi bl-ajru fir-rigward tat-trasport ta' passigġieri u l-bagalji tagħhom bl-ajru (ĠU Edizzjoni Speċjali bil-Malti, Kapitolu 7, Vol. 3, p. 489), kif emendat bir-Regolament (KE) Nru 889/2002 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill, tat-13 ta' Mejju 2002 (ĠU Edizzjoni Speċjali bil-Malti, Kapitolu 7, Vol. 6, p. 246, iktar 'il quddiem ir-"Regolament Nru 2027/97"), jipprovdi:

"Dan ir-Regolament jimplimenta d-dispożizzjonijiet relevanti tal-Konvenzjoni ta' Montreal fir-rigward tat-trasport ta' passigġieri u l-bagalji tagħhom bl-ajru u jistabbilixxi ċerti dispożizzjonijiet supplimentari [...]"

- 8 L-Artikolu 3(1) tar-Regolament (KE) Nru 2027/97 huwa fformulat kif ġej:

"Ir-responsabbiltà ta' trasportatur bl-ajru [tal-Unjoni Ewropea] fir-rigward ta' passigġieri u l-bagalji tagħhom tiġi regolata mid-dispożizzjonijiet kollha tal-Konvenzjoni ta' Montreal pertinenti għal din ir-responsabbiltà."

Il-kawża prinċipali u d-domandi preliminari

- 9 K. Mäkelä-Dermedesiotis kienet passigġiera fuq titjira ta' Finnair minn Malaga (Spanja) għal Helsinki (il-Finlandja). Mal-wasla tagħha f'Helsinki fl-1 ta' Novembru 2010 hija sabet li xi oġġetti kienu neqsin mill-bagalji li hija kienet għaddiet miċ-check-in.
- 10 Fl-istess ġurnata K. Mäkelä-Dermedesiotis għarrfet b'dan permezz tat-telefon lir-rappreżentant għas-servizzi għall-klijenti ta' Finnair. Hija identifikat l-oġġetti mitlufa u kkomunikat il-valur tagħhom lil dan l-aġent, li dahhal l-informazzjoni li hija kienet ipprovdiet fis-sistema informatika ta' Finnair. Fit-3 ta' Novembru 2010, K. Mäkelä Dermedesiotis reggħet ċomplet lis-servizzi għall-klijenti ta' Finnair biex tikseb ċertifikat għat-talba tagħha skont il-polza ta' assigurazzjoni tagħha ma' Fennia. Wara din it-talba, Finnair tatha ċertifikat ta' avviz ta' lment.
- 11 Fennia mbagħad ikkumpensat lil K. Mäkelä-Dermedesiotis għat-telf li kienet garrbet u, billi kienet issurrogata fit-talba oriġinali tal-persuna assigurata, bdiet proċeduri fit-2 ta' Settembru 2011 quddiem il-Helsingin käräjäoikeus (il-Qorti tal-Ewwel Istanza ta' Helsinki, il-Finlandja) fejn talbet kumpens għad-dannu minghand Finnair.
- 12 Finnair ikkontestat l-ammissibbiltà ta' dan ir-rikors billi sostniet, essenzjalment, li K. Mäkelä-Dermedesiotis ma kinitx ressqet l-ilment bil-miktub fit-terminu ta' sebat ijiem mill-wasla tal-bagalji, stabbilit fl-Artikolu 31(2) tal-Konvenzjoni ta' Montreal.

- 13 Permezz ta' deċiżjoni tal-4 ta' Settembru 2012, il-Helsingin käräjäoikeus (il-Qorti tal-Ewwel Istanza ta' Helsinki), iddeċidiet favur Finnair u ċaħdet ir-rikors għal kumpens.
- 14 Fennia appellat quddiem il-Helsingin hovioikeus (il-Qorti tal-Appell, Helsinki, il-Finlandja).
- 15 Din tal-aħħar eżaminat, b'mod partikolari, l-istruzzjonijiet lil passiġġieri ppubblikati fuq is-sit internet ta' Finnair, li kellhom diversi indikazzjonijiet dwar il-proċedura li kellha tiġi segwita sabiex jiġi indikat dannu u sabiex isir ilment bil-miktub proprja. Din il-qorti kkonstatat li l-avviż ta' lment seta' jsir bit-telefon, filwaqt li lment bil-miktub kellu jsir permezz ta' formola partikolari li kellha timtela fi żmien sebat ijiem mill-wasla tal-bagalji. Il-Helsingin hovioikeus (il-Qorti tal-Appell ta' Helsinki) qieset li l-istruzzjonijiet tas-sit internet ta' Finnair "ma kinux ċari biżżejjed u mhux ambigwi għal passiġġier bħala klijent". Skont din il-qorti, peress li l-istruzzjonijiet ma kinux isemmu għal liema għan kellu jsir l-avviż ta' lment, il-passiġġier, bħala konsumatur, seta' legittimament jifhem li lment magħmul bit-telefon u rreġistrat minn impjegat tal-impriza kien jissodisfa wkoll ir-rekwiżiti ta' lment bil-miktub formali. F'dan il-każ, K. Mäkelä-Dermesiotis iddeskriviet it-telf imġarrab fid-dettall lil Finnair u ċ-ċertifikat bil-miktub tal-avviż ta' lment mogħti minn din kien jiċċertifika l-fatt li l-ilment tagħha kien ġie rreġistrat fil-hin fis-sistema informatika ta' Finnair. Barra minn hekk, din tal-aħħar irċeviet l-avviż ta' lment, iżda ma informatx lil K. Mäkelä-Dermesiotis li hija kienet tikkunsidra li dan ma kienx biżżejjed sabiex tinbeda azzjoni intiża sabiex tiġi stabbilita r-responsabbiltà ta' dan it-trasportatur bl-ajru u ma ppreċiżatlihiex li kien hemm bżonn ukoll ta' lment bil-miktub.
- 16 Permezz ta' sentenza tat-28 ta' Frar 2014, il-Helsingin hovioikeus (il-Qorti tal-Appell ta' Helsinki) bidlet is-sentenza tal-Helsingin käräjäoikeus (il-Qorti tal-Ewwel Istanza ta' Helsinki) u kkundannat lil Finnair tikkumpensa lil Fennia.
- 17 Finnair appellat kontra din is-sentenza quddiem il-qorti tar-rinviju, il-Korkein oikeus (il-Qorti Suprema, il-Finlandja). Insostenn tal-appell tiegħu, dan it-trasportatur bl-ajru jsostni b'mod partikolari li, kuntrarjament għall-Helsingin käräjäoikeus (il-Qorti tal-Ewwel Istanza ta' Helsinki), il-Helsingin hovioikeus (il-Qorti tal-Appell ta' Helsinki) għamlet interpretazzjoni żbaljata tal-Artikolu 31 tal-Konvenzjoni ta' Montreal.
- 18 F'dawn iċ-ċirkustanzi, il-Korkein oikeus (il-Qorti Suprema) iddeċidiet li tissospendi l-proċeduri quddiemha u li tagħmel lill-Qorti tal-Ġustizzja d-domandi preliminari li ġejjin:
- "1) L-Artikolu 31(4) tal-Konvenzjoni ta' Montreal għandu jiġi interpretat fis-sens li, sabiex jiġi kkonservat id-dritt ta' azzjoni, huwa neċessarju, minbarra li jingħata avviż ta' lment fi żmien xieraq, li l-ilment isir bil-miktub fit-termini previsti fl-Artikolu 31(3)?
- 2) Jekk, sabiex jiġi kkonservat id-dritt ta' azzjoni, ilment għandu jsir bil-miktub fi żmien debitu, l-Artikolu 31(3) tal-Konvenzjoni ta' Montreal għandu jiġi interpretat fis-sens li r-rekwiżit tal-kitba jista' jiġi ssodisfatt bi proċedura elettronika flimkien mar-reġistrazzjoni tad-dannu f'sistema [informatika] tat-trasportatur?
- 3) Il-Konvenzjoni ta' Montreal tipprekludi interpretazzjoni li biha r-rekwiżit tal-kitba jitqies li ġie ssodisfatt meta, bl-għarfien tal-passiġġier, rappreżentant tal-vettur inizzel bil-kitba l-avviż ta' lment/l-ilment jew fuq karta jew elettronikament fis-sistema [informatika] tat-trasportatur?
- 4) L-Artikolu 31 tal-Konvenzjoni ta' Montreal jissugġetta lment għal rekwiżiti sostantivi oħra li jmorru lil hinn milli jingħata l-avviż lit-trasportatur tad-dannu subit?"

Fuq id-domandi preliminari

Osservazzjonijiet preliminari

- 19 Għandu jiġi ppreċiżat li l-Konvenzjoni ta' Montreal ġiet iffirmata mill-Komunità Ewropea fid-9 ta' Diċembru 1999, u wara ġiet approvata f'isimha mill-Kunsill, fil-5 ta' April 2001. Din dahlet fis-seħħ, għal dak li jirrigwarda l-Unjoni Ewropea, fit-28 ta' Ġunju 2004.
- 20 Minn din id-data, id-dispożizzjonijiet tal-Konvenzjoni ta' Montreal huma parti integrali mill-ordinament ġuridiku tal-Unjoni Ewropea u, għalhekk, il-Qorti tal-Ġustizzja għandha ġurisdizzjoni sabiex tagħti deċiżjonijiet preliminari dwar l-interpretazzjoni tagħhom (ara, f'dan is-sens, is-sentenzi tal-10 ta' Jannar 2006, IATA u ELFAA, C-344/04, EU:C:2006:10, punt 36, kif ukoll tas-6 ta' Mejju 2010, Walz, C-63/09, EU:C:2010:251, punt 20).
- 21 F'dan ir-rigward, l-Artikolu 31 tal-Konvenzjoni ta' Vjenna tat-23 ta' Mejju 1969 dwar id-Dritt tat-Trattati, li tikkodifika d-dritt internazzjonali ġenerali, li jorbot lill-Unjoni, jispeċifika li trattat għandu jiġi interpretat *in bona fide*, skont is-sens ordinarju li għandu jingħata lit-termini tiegħu fil-kuntest tagħhom, u fid-dawl tal-ghan u l-iskop tiegħu (sentenza tas-17 ta' Frar 2016, Air Baltic Corporation, C-429/14, EU:C:2016:88, punt 24).
- 22 Huwa fid-dawl ta' dawn il-kunsiderazzjonijiet li għandhom jiġu interpretati, f'din il-kawża, id-dispożizzjonijiet rilevanti tal-Konvenzjoni ta' Montreal.

Fuq l-ewwel domanda

- 23 Permezz tal-ewwel domanda tagħha, il-qorti tar-rinviju tistaqsi, essenzjalment, jekk l-Artikolu 31(4) tal-Konvenzjoni ta' Montreal għandux jiġi interpretat fis-sens li, fit-termini preskritti fil-paragrafu 2 ta' dan l-artikolu, l-ilment għandux isir bil-miktub, skont il-paragrafu 3 tal-imsemmi artikolu, taht piena ta' inammissibbiltà ta' kull tip ta' azzjoni kontra t-trasportatur.
- 24 F'dan ir-rigward, qabelxejn, mill-Artikolu 31(2) tal-Konvenzjoni ta' Montreal jirrizulta, b'mod partikolari, li, f'każ ta' dannu, id-destinatarju għandu jindirizza lment lit-trasportatur bl-ajru immedjatement wara li jiskopri d-dannu u, mhux iktar tard mit-termini previsti minn din id-dispożizzjoni, rispettivament għall-bagalji u għall-merkanzija.
- 25 Barra minn hekk, skont it-termini tal-Artikolu 31(3) ta' din il-konvenzjoni, kull ilment għandu jsir bil-miktub u għandu jitwassal jew jintbagħat fit-termini previsti għal dan l-ilment.
- 26 Issa, id-dispożizzjonijiet tal-paragrafi 2 u 3 tal-Artikolu 31 tal-Konvenzjoni ta' Montreal huma ta' natura komplementari. Filwaqt li l-Artikolu 31(2) ta' din il-konvenzjoni sempliċement jiffissa t-termini li fihom diversi tipi ta' lmenti għandhom jiġu indirizzati lit-trasportatur bl-ajru, l-Artikolu 31(3) tal-imsemmija konvenzjoni jippreċiża, min-naħa tiegħu, b'liema mod dawn l-ilmenti għandhom jiġu indirizzati lit-trasportatur u, min-naħa l-oħra, taht liema forma dawn l-ilmenti għandhom isiru, fejn din il-preċiżazzjoni ma tistax taffettwa l-obbligu li jiġu osservati t-termini previsti fl-imsemmi Artikolu 31(2).
- 27 Minn dan isegwi li l-paragrafi 2 u 3 tal-Artikolu 31 tal-Konvenzjoni ta' Montreal, moqrija flimkien, għandhom jiġu interpretati fis-sens li jimponu li lment isir bil-miktub u indirizzat lit-trasportatur bl-ajru fit-termini previsti fl-imsemmi Artikolu 31(2).

- 28 Sussegwentement, skont l-Artikolu 31(4) tal-Konvenzjoni ta' Montreal, fin-nuqqas ta' lment imressaq fit-termini previsti, kull azzjoni kontra t-trasportatur bl-ajru hija inammissibbli, hlief fil-każ ta' frodi min-naħa tiegħu.
- 29 Minn dan jirrizulta li l-persuna li tqis li sostniet dannu minħabba d-dannu lil bagalja jew merkanzija għandha tindirizza lit-trasportatur bl-ajru l-ilment tagħha fit-termini preskritti fl-Artikolu 31(2) ta' din il-konvenzjoni, taħt piena ta' inammissibbiltà ta' kull tip ta' azzjoni kontra l-imsemmi trasportatur.
- 30 Barra minn hekk, fid-dawl tal-artikolazzjoni partikolari bejn il-paragrafi 2 u 3 tal-Artikolu 31 tal-Konvenzjoni ta' Montreal, kif hija ppreċizzata fil-punt 26 ta' din is-sentenza, ilment ma jistax jiġi kkunsidrat li ġie indirizzat b'mod validu lit-trasportatur bl-ajru fit-termini previsti, fis-sens tal-paragrafu 4 ta' dan l-artikolu, jekk dan ma jkunx sar fil-forma miktuba, meħtieġa fil-paragrafu 3 ta' dan l-istess artikolu.
- 31 Mill-kunsiderazzjonijiet kollha preċedenti jirrizulta li r-risposta għall-ewwel domanda għandha tkun li l-Artikolu 31(4) tal-Konvenzjoni ta' Montreal għandu jiġi interpretat fis-sens li, fit-termini preskritti fil-paragrafu 2 ta' dan l-artikolu, l-ilment għandu jsir bil-miktub, skont il-paragrafu 3 tal-imsemmi artikolu, taħt piena ta' inammissibbiltà ta' kull tip ta' azzjoni kontra t-trasportatur.

Fuq it-tieni domanda

- 32 Permezz tat-tieni domanda tagħha, il-qorti tar-rinviju tistaqsi, essenzjalment, jekk ilment, bħal dak inkwistjoni fil-kawża prinċipali, irreġistrat fis-sistema informatika tat-trasportatur bl-ajru jirrispondix għar-rekwiżit ta' forma bil-miktub, prevista fl-Artikolu 31(3) tal-Konvenzjoni ta' Montreal.
- 33 F'dan ir-rigward, għandu jiġi rrilevat li, skont is-sens ordinarju tiegħu, l-aġġettiv "miktub" jimplika diversi sinjali grafiċi li għandhom sinjifikat.
- 34 Barra minn hekk, fid-dawl kemm tat-tielet paragrafu tal-preambolu tal-Konvenzjoni ta' Montreal, li jfakkar l-importanza li tiġi żgurata l-protezzjoni tal-interessi tal-konsumaturi fit-trasport internazzjonali bl-ajru, kif ukoll tal-prinċipju ta' "bilanċ ekwu ta' l-interessi" imsemmi fil-ħames paragrafu tal-preambolu ta' din il-konvenzjoni, ir-rekwiżit ta' forma bil-miktub ma jistax iwassal sabiex jiġi llimitat b'mod eċċessiv il-mod konkret kif il-passiġġier jista' jagħzel li jressaq l-ilment tiegħu, sakemm dan il-passiġġier jibqa' identifikabbli bħala l-awtur tal-ilment.
- 35 Konsegwentement, l-aġġettiv "miktub", fil-kuntest tal-Artikolu 31 tal-imsemmija konvenzjoni huwa mifhum bħala li jkopri diversi sinjali grafiċi li għandhom sinjifikat, indipendentement mill-fatt huwiex miktub bl-idejn, stampat fuq karta jew inkella rreġistrat f'forma elettronika.
- 36 Għaldaqstant, ilment, bħal dak inkwistjoni fil-kawża prinċipali, irreġistrat fis-sistema informatika tat-trasportatur bl-ajru, għandu jiġi kkunsidrat bħala li jirrispondi għar-rekwiżit ta' forma bil-miktub, imsemmi fl-Artikolu 31(3) tal-Konvenzjoni ta' Montreal.
- 37 Fid-dawl tal-kunsiderazzjonijiet preċedenti, ir-risposta għat-tieni domanda għandha tkun li lment, bħal dak inkwistjoni fil-kawża prinċipali, irreġistrat fis-sistema informatika tat-trasportatur bl-ajru jirrispondi għar-rekwiżit ta' forma bil-miktub, previst fl-Artikolu 31(3) tal-Konvenzjoni ta' Montreal.

Fuq it-tielet domanda

- 38 Permezz tat-tielet domanda tagħha, il-qorti tar-rinviju tistaqsi, essenzjalment, jekk l-Artikolu 31(2) u (3) tal-Konvenzjoni ta' Montreal għandux jiġi interpretat fis-sens li ma jipprekludix li r-rekwiżit ta' forma bil-miktub jiġi kkunsidrat li huwa ssodisfatt meta aġent tat-trasportatur bl-ajru, bl-għarfien tal-passiġġier, jagħmel f'forma bil-miktub l-avviż ta' lment, jew fuq karta jew b'mezz elettroniku, billi jintroduċih fis-sistema informatika ta' dan it-trasportatur.
- 39 Kif spjegat fil-punti 24 u 25 ta' din is-sentenza, b'mod partikolari mill-Artikolu 31(2) tal-Konvenzjoni ta' Montreal jirriżulta li, f'każ ta' dannu, id-destinatarju għandu jindirizza lit-trasportatur bl-ajru lment fit-termini stabbiliti. Barra minn hekk, skont it-termini tal-Artikolu 31(3) ta' din il-konvenzjoni, kull ilment għandu jsir bil-miktub u mwassal jew mibgħut fit-terminu previst għal dan l-ilment.
- 40 Mill-formulazzjoni ċara ta' dawn id-dispożizzjonijiet, moqrija flimkien, jirriżulta li huwa d-destinatarju, bħal dak inkwistjoni fil-kawża prinċipali, li għandu, bħala passiġġier li l-bagalji tiegħu għarbu dannu, iressaq ilment u jindirizzah lit-trasportatur bl-ajru inkwistjoni.
- 41 Fil-fatt, il-passiġġier ikkonċernat jista' jikkonstata d-dannu u għandu l-elementi neċessarji sabiex jistabbilixxi n-natura u l-valur tal-oġġetti konkreti li għarbu d-dannu kif ukoll, definittivament, l-ammont ta' dan id-dannu.
- 42 Għalkemm ir-responsabbiltà li jsir ilment hija esklużivament tal-passiġġier, mill-formulazzjoni tal-Artikolu 31 tal-Konvenzjoni ta' Montreal ma jirriżultax li dan huwa mcaħħad milli jibbenefika mill-assistenza ta' persuni oħra sabiex iressaq l-ilment tiegħu.
- 43 Interpretazzjoni kuntrarja tmur kontra l-għan ta' protezzjoni tal-interessi tal-konsumatur fit-trasport bl-ajru li jirriżulta mit-tielet paragrafu tal-preambolu ta' din il-konvenzjoni, li għandha tittiehed inkunsiderazzjoni skont il-ġurisprudenza tal-Qorti tal-Ġustizzja mfakkra fil-punt 21 ta' din is-sentenza.
- 44 Il-fakultà li għandu l-passiġġier li jirrikorri għall-assistenza ta' persuni oħra tippermettilu wkoll, kif dan kien fil-kawża prinċipali, li jibbenefika mill-assistenza ta' aġent tat-trasportatur bl-ajru, sabiex jittraskrivi d-dikjarazzjoni orali tiegħu f'forma bil-miktub u li jintroduċiha fis-sistema informatika ta' dan it-trasportatur prevista għal dan il-għan.
- 45 Issa, ma jistax jiġi miċħud li l-interessi rispettivi tal-passiġġier u tat-trasportatur bl-ajru, li l-aġent huwa mpjegat tiegħu, huma differenti, anki opposti. Fil-fatt, l-ewwel wieħed jallega l-eżistenza ta' dannu kkawżat lill-bagalji tiegħu, li t-tieni wieħed huwa mistenni li jassumi r-responsabbiltà għalih.
- 46 Madankollu, l-għan ta' protezzjoni tal-interessi tal-konsumatur fit-trasport internazzjonali bl-ajru kif ukoll il-htieġa li jiġi żgurat li l-aġent jittraskrivi fedelment u lealment id-dikjarazzjoni orali tal-passiġġier jistgħu jkunu suffiċjentement iggarantiti billi jiġi żgurat li l-passiġġier ikkonċernat ikun jista' jivverifika l-eżattezza tat-test tal-ilment, kif miktuba u introdotta fis-sistema informatika mill-aġent tat-trasportatur bl-ajru u, skont il-każ, jemendaha jew jikkompletaha, qabel ma jiskadi t-terminu previst fl-Artikolu 31(2) tal-Konvenzjoni ta' Montreal.
- 47 Minn dak li jippreċedi jirriżulta li l-Artikolu 31(2) u (3) tal-Konvenzjoni ta' Montreal, għandu jiġi interpretat fis-sens li ma jipprekludix li r-rekwiżit ta' forma bil-miktub jiġi kkunsidrat li huwa ssodisfatt meta aġent tat-trasportatur bl-ajru, bl-għarfien tal-passiġġier, jagħmel f'forma bil-miktub l-avviż ta' lment, jew fuq karta jew b'mezz elettroniku, billi jintroduċih fis-sistema informatika ta' dan it-trasportatur, sakemm dan il-passiġġier ikun jista' jivverifika l-eżattezza tat-test tal-ilment, kif miktub u introdott f'din is-sistema u, skont il-każ, jemendah jew jikkompletah, jew anki jibdlu, qabel ma jiskadi t-terminu previst fl-Artikolu 31(2) ta' din il-konvenzjoni.

Fuq ir-raba' domanda

- 48 Permezz tar-raba' domanda taghha l-qorti tar-rinviju tistaqsi jekk l-Artikolu 31 tal-Konvenzjoni ta' Montreal jagħmilx ilment sugġett għal iktar rekwiziti sostantivi minbarra dak li jinghata avvizz lit-trasportatur tad-dannu sostnut.
- 49 F'dan ir-rigward, mill-formulazzjoni tal-Artikolu 31(1) tal-Konvenzjoni ta' Montreal jirriżulta, b'mod partikolari, li r-riċezzjoni tal-bagalji mġhoddija miċ-check-in mingħajr ilment mid-destinaraju tikkostitwixxi l-preżunzjoni, hlief f'każ ta' prova kuntrarja, li l-bagalji twasslu fi stat tajjeb u skont id-dokument ta' trasport jew l-indikazzjonijiet mogħtija permezz tal-mezzi l-oħra msemija fl-Artikolu 3(2) ta' din il-konvenzjoni.
- 50 Minn din il-formulazzjoni jirriżulta li l-għan ta' lment, bħal dak inkwistjoni fil-kawża prinċipali, indirizzat lit-trasportatur bl-ajru, huwa li dan jiġi mġharraf li l-bagalji mġhoddija miċ-check-in ma ġewx ikkunsinjati fi stat tajjeb u skont id-dokumenti ta' trasport jew l-indikazzjonijiet mogħtija mill-mezzi l-oħra msemija fl-Artikolu 3(2) ta' din il-konvenzjoni.
- 51 Sussegwentement, fir-rigward tal-kuntest li jaqa' fih l-Artikolu 31(1) tal-Konvenzjoni ta' Montreal, għandu jiġi rrilevat li, skont l-ewwel parti tal-ewwel sentenza tal-Artikolu 17(2) ta' din il-konvenzjoni, it-trasportatur huwa responsabbli għad-dannu li jsehh f'każ li l-bagalji mġhoddija miċ-check-in jiġu distrutti, mitlufa jew iġarrbu dannu.
- 52 Minn dan isegwi li l-Artikolu 31(1) tal-Konvenzjoni ta' Montreal, moqri fid-dawl tal-ewwel parti tal-ewwel sentenza tal-Artikolu 17(2) ta' din il-konvenzjoni, għandu jiġi interpretat fis-sens li lment magħmul mill-passiġġier ikkonċernat, bħal dak imressaq fil-kawża prinċipali, huwa intiż sabiex jinforma lit-trasportatur bl-ajru bl-eżistenza tad-dannu mġarrab.
- 53 Issa, sa fejn, kif jirriżulta mir-risposta għall-ewwel u għat-tieni domanda, l-Artikolu 31(2) u (4) tal-Konvenzjoni ta' Montreal huwa limitat sabiex jippreċiża, qabelxejn, it-termini li fihom id-diversi tipi ta' lment għandhom jiġu indirizzati lit-trasportatur, sussegwentement, b'liema mod u taht liema forma dawn l-ilmenti kollha għandhom jiġu indirizzati lit-trasportatur u taht liema forma u, fl-aħħar nett, il-konsegwenzi tan-nuqqas ta' osservanza ta' dawn ir-rekwiziti, dan l-artikolu ma jistabbilixxi ebda kundizzjoni sostantiva għall-imsemmija lmenti.
- 54 Minn dak li jippreċedi jirriżulta li l-Artikolu 31 tal-Konvenzjoni ta' Montreal għandu jiġi interpretat fis-sens li ma jissugġetta l-ilment għal ebda rekwizit sostantiv ieħor minbarra dak li t-trasportatur bl-ajru jiġi mġharraf bid-dannu kkawżat.

Fuq l-ispejjeż

- 55 Peress li l-proċedura għandha, fir-rigward tal-partijiet fil-kawża prinċipali, in-natura ta' kwistjoni mqajma quddiem il-qorti tar-rinviju, hija din il-qorti li tiddeċiedi fuq l-ispejjeż. L-ispejjeż sostnuti għas-sottomissjoni tal-osservazzjonijiet lill-Qorti tal-Ġustizzja, barra dawk tal-imsemmija partijiet, ma jistgħux jiġihallu lura.

Għal dawn il-motivi, Il-Qorti tal-Ġustizzja (It-Tielet Awla) taqta' u tiddeċiedi:

- 1) L-Artikolu 31(4) tal-Konvenzjoni għall-unifikazzjoni ta' ċerti regoli għat-trasport internazzjonali bl-ajru, konkluzja f'Montreal fit-28 ta' Mejju 1999 u approvata f'isem il-Komunità Ewropea permezz tad-Deċiżjoni tal-Kunsill 2001/539/KE tal-5 ta' April 2001, għandu jiġi interpretat fis-sens li, fit-termini preskritti fil-paragrafu 2 ta' dan l-artikolu, l-ilment għandu jsir bil-miktub, skont il-paragrafu 3 tal-imsemmi artikolu, taht piena ta' inammissibbiltà ta' kull tip ta' azzjoni kontra t-trasportatur.

- 2) Ilment, bhal dak inkwistjoni fil-kawza prinċipali, irreġistrat fis-sistema informatika tat-trasportatur bl-ajru, jirrispondi ghar-rekwizit ta' forma bil-miktub, previst fl-Artikolu 31(3) tal-Konvenzjoni għall-unifikazzjoni ta' ċerti regoli għat-trasport internazzjonali bl-ajru, konkluzi f'Montreal fit-28 ta' Mejju 1999.
- 3) L-Artikolu 31(2) u (3) tal-Konvenzjoni għall-unifikazzjoni ta' ċerti regoli għat-trasport internazzjonali bl-ajru, konkluzi f'Montreal fit-28 ta' Mejju 1999, għandu jiġi interpretat fis-sens li ma jipprekludix li r-rekwizit ta' forma bil-miktub jiġi kkunsidrat li huwa ssodisfatt meta aġent tat-trasportatur bl-ajru, bl-għarfien tal-passiġġier, jagħmel f'forma bil-miktub l-avviż ta' lment, jew fuq karta jew b'mezz elettroniku, billi jintroduċih fis-sistema informatika ta' dan it-trasportatur, sakemm dan il-passiġġier ikun jista' jivverifika l-eżattezza tat-test tal-ilment, kif miktub u introdott f'din is-sistema u, skont il-każ, jemendah jew jikkompletah, jew anki jibdlu, qabel ma jiskadi t-terminu previst fl-Artikolu 31(2) ta' din il-konvenzjoni.
- 4) L-Artikolu 31 tal-Konvenzjoni għall-unifikazzjoni ta' ċerti regoli għat-trasport internazzjonali bl-ajru, konkluzi f'Montreal fit-28 ta' Mejju 1999 għandu jiġi interpretat fis-sens li ma jissugġetta l-ilment għal ebda rekwizit sostantiv iehor minbarra dak li t-trasportatur bl-ajru jiġi mgharraf bid-dannu kkawżat.

Firem